

AMNESTY INTERNATIONAL

ข้อเสนอแนะของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลต่อรัฐบาลไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้ติดตามสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยอย่างใกล้ชิดตลอดทั้งปี พ.ศ. 2566 และได้เห็นถึงการดำเนินการในเชิงบวกโดยรัฐบาลไทย เช่น การประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญคนสูญหาย พ.ศ. 2565 เป็นต้น ขณะเดียวกัน ท่ามกลางพัฒนาการเหล่านั้น แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังคงพบความท้าทายและข้อกังวลที่สำคัญ รวมถึงประเด็นต่างๆ ที่รัฐบาลไทยต้องให้ความสำคัญมากขึ้นในการยกระดับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้เราจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

สิทธิในเสรีภาพการแสดงออกและการชุมนุมประท้วงโดยสงบ

- ยกเลิกการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลที่ถูกตั้งข้อหาความผิดตามกฎหมายที่จะเกิดสิทธิเนื่องจากการใช้สิทธิในเสรีภาพการแสดงออกและการชุมนุมประท้วงโดยสงบ เช่น คดีที่เกิดจากคำประกาศห้ามการรวมตัวในที่สาธารณะภายใต้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งปัจจุบันถูกยกเลิกไปแล้ว รวมถึงสิ่งไม่ฟ้องคดีและปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังทุกคนโดยทันทีและอย่างไม่มีเงื่อนไข
- งดเว้นจากการตั้งข้อหาเพิ่มเติมต่อบุคคลที่เผชิญข้อหาเพียงเพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการชุมนุมประท้วงโดยสงบ และงดเว้นจากการดำเนินคดีอาญาและการห้ามแบบเหมารวมต่อการเผยแพร่ข้อมูล รวมถึงการใช้หลักเกณฑ์ที่กำกวมและคลุมเครือ เช่น “ข่าวปลอม” หรือ “การเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือน” ซึ่งอาจถูกใช้ในการจำกัดสิทธิในเสรีภาพการแสดงออกได้
- สอบสวนและดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายที่ต้องสงสัยว่าใช้กำลังในการสลายหรือควบคุมการชุมนุมประท้วงสาธารณะโดยมิชอบด้วยกฎหมายและที่ขัดกับหลักการพื้นฐานแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังและอาวุธโดยเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยใช้กระบวนการที่เป็นไปตามมาตรฐานการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมระหว่างประเทศ รวมถึงให้การเยียวยาที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้ชุมนุมประท้วงโดยสงบที่ได้รับผลกระทบ และผู้เสียหายจากการใช้กำลังโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือการคุกคาม ข่มขู่ และสอดแนมจากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย
- แก้ไขหรือยกเลิกข้อบทบัญญัติที่เป็นปัญหาในกฎหมาย ซึ่งถูกนำมาใช้เพื่อปราบปรามผู้ที่ใช้สิทธิในเสรีภาพการแสดงออก รวมถึงกฎหมายหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112) กฎหมายยุยงปลุกปั่น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116) ความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาท (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และ 328) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และกฎหมายว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาล เพื่อรับประกันว่า กฎหมายต่างๆ สอดคล้องกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- ดอนร่างพระราชบัญญัติการดำเนินกิจกรรมขององค์กรไม่แสวงหากำไร พ.ศ. ... และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ... จากการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีหรือสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงดอนมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 พฤศจิกายน 2564 และ 4 มกราคม 2565

สิทธิเด็ก

- รับประกันให้มีวิธีปฏิบัติที่สอดคล้องกับการคุ้มครอง เคารพ และเต็มเต็มสิทธิเด็กซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน เพื่อส่งเสริมความสามารถของเด็กในการมีส่วนร่วมในการชุมนุมประท้วงสาธารณะอย่างสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- ยกเลิกการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ชุมนุมประท้วงที่เป็นเด็กที่ถูกตั้งข้อหาเนื่องจากการมีส่วนร่วมในการชุมนุมประท้วงโดยสงบหรือการใช้สิทธิในเสรีภาพการแสดงออก
- รับประกันว่า เด็กจะได้รับความคุ้มครองในเชิงรุกจากภัยอันตรายใดๆ ในบริบทของการชุมนุมประท้วงสาธารณะ ผ่านกลไกที่ละเอียดอ่อนและมีนวัตกรรม แทนการจำกัดสิทธิโดยไม่จำเป็น
- รับประกันว่า เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะได้รับการฝึกอบรมในประเด็นสิทธิเด็กในการชุมนุมประท้วงโดยสงบ
- จัดการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้ชุมนุมประท้วงที่เป็นเด็กที่รับผลกระทบจากการใช้กำลังโดยมีขอบด้วยกฎหมายหรือการคุกคาม ข่มขู่ และสอดแนมจากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

- ดำเนินการสอบสวนโดยกันต้อยเป็นอิสระ เป็นธรรม และโปร่งใสในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามทางดิจิทัลและทางกายภาพทุกกรณีต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมโดยมีขอบด้วยกฎหมาย
- รับประกันสิทธิในการเข้าถึงการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงความยุติธรรม สำหรับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เรียกร้องการรับผิดชอบและการเยียวยาจากรัฐบาล โดยเฉพาะนักปกป้องสิทธิผู้หญิง ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ คนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ และชนเผ่าพื้นเมือง
- พัฒนาและบังคับใช้หลักจรรยาบรรณว่าด้วยการสื่อสารสาธารณะในหมู่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อรับประกันว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการคุกคามทางออนไลน์ ซึ่งรวมถึงการใช้ข้อมูลเท็จที่มีมิติทางเพศกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นผู้หญิงและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ
- บังคับใช้และนำมาตราทางกฎหมายและนโยบายที่ครอบคลุมไปปฏิบัติ เพื่อตระหนักถึง ป้องกัน บันทึก สอบสวน และแก้ไขการคุกคามทุกรูปแบบ และให้การเยียวยาและการสนับสนุนแก่ผู้รอดชีวิต

สิทธิความเป็นส่วนตัว

- ดำเนินการตรวจสอบอย่างเป็นอิสระ รวดเร็ว เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ สำหรับกรณีการใช้เครื่องมือดิจิทัลโดยมีขอบด้วยกฎหมายในการสอดแนมติดตาม อาทิ สปายแวร์เพกาซัส (Pegasus) และเทคโนโลยีอื่นๆ ที่ใช้ในการสอดแนมกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะผู้หญิงและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งได้รับผลกระทบมากเป็นพิเศษจากการถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว
- ประกาศห้ามการใช้สปายแวร์ที่รุกล้ำความเป็นส่วนตัวอย่างสูง ประเภทที่ไม่สามารถจำกัดการใช้งานตามความจำเป็น และให้ได้สัดส่วนต่อจุดประสงค์และเป้าหมายเฉพาะได้ หรือที่ไม่สามารถตรวจสอบประเมิการใช้งานได้อย่างอิสระได้
- นำกรอบสิทธิมนุษยชนไปใช้กำกับดูแลการสอดแนมเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ประกาศระงับการซื้อ ขาย โอน และใช้สปายแวร์ทุกชนิดเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีการบังคับใช้รอบดังกล่าว

- ดำเนินการเชิงรุกเพื่อเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสัญญาระหว่างรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ของรัฐทั้งหมดทุกฉบับ รวมถึงหน่วยงานความมั่นคงและบริษัทรักษาความปลอดภัยเอกชน
- ให้การเยียวยาที่ทันทีและมีประสิทธิภาพแก่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการสอดแนมทางดิจิทัลอย่างสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- ทบทวนพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอดแนม เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ พร้อมรับประกันว่า กฎหมายดังกล่าวจะให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างมีประสิทธิภาพ

การทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่นๆ และการบังคับบุคคลให้สูญหาย

- ดำเนินการสอบสวนโดยทันทีต่อกรณีการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่นๆ และการบังคับบุคคลให้สูญหายโดยจับพลัน อย่างรอบด้าน เป็นอิสระ และมีประสิทธิภาพ หากเหมาะสม ให้มีการดำเนินคดีตามขั้นตอนทางกฎหมายที่ได้มาตรฐานการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมระหว่างประเทศ
- สำหรับกรณีการบังคับบุคคลให้สูญหาย เจ้าหน้าที่ต้องรับประกันว่า ภาระในการพิสูจน์จะไม่ไปจำกัดสิทธิของผู้เสียหายและครอบครัวในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างไม่เหมาะสม พร้อมแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้เสียหายที่สามารถระบุได้และที่ถูกเปิดเผยให้แก่ครอบครัวและบุคคลผู้ซึ่งเป็นที่รักอย่างตรงไปตรงมาและรวดเร็ว
- แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย เพื่อรับประกันความสอดคล้องของตัวบทกฎหมายกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมถึงกำหนดบทบัญญัติเพื่อ (1) ห้ามนำข้อมูลที่ได้มาจากการทรมาน การปฏิบัติที่โหดร้ายอื่นๆ และการบังคับให้สูญหายมาใช้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาคดี และ (2) ห้ามการนิรโทษกรรมอาชญากรรมเหล่านี้ รวมถึง (3) ปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย เพื่อรับประกันประสิทธิภาพ ความเป็นอิสระ และความเป็นกลาง
- ให้สถาบันรับรองกันที่ต่อพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ โดยปราศจากข้อสงวนใดๆ

สิทธิของผู้ลี้ภัยและผู้เข้าเมือง

- ภาคนานาชาติเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2549 และพิธีสารเลือกรับ พ.ศ. 2510 ทบทวนประกาศของคณะกรรมการพิจารณาคดีกรองผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง หรือกลไกการคัดกรองระดับชาติ เพื่อรับประกันว่าจะให้การคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนที่ขอลี้ภัยในประเทศไทย ไม่ว่าจะมิใช่ชาติกำเนิดจากที่ใดก็ตาม โดยรับประกันว่า คำนิยามของ “ความมั่นคงแห่งชาติ” จะไม่ถูกนำไปใช้กดดันผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยบางกลุ่มออกจากความคุ้มครองของกลไกโดยเลือกปฏิบัติ และให้ความคุ้มครองทางตุลาการต่อผู้ยื่นคำร้องให้เข้าถึงการยื่นอุทธรณ์กระบวนการหรือการทบทวนผลคำตัดสินภายใต้กลไก

- ปลอ่ยตัวผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยที่ถูกควบคุมตัวเนื่องจากสถานะของการเข้าเมืองไม่ปกติ แสวงหาแนวทางอื่นนอกจากการควบคุมตัวในการบังคับใช้กฎหมายตรวจคนเข้าเมือง โดยให้การควบคุมตัวเป็นมาตรการในกรณีฉุกเฉิน และต้องมีการประเมินเป็นรายกรณีเกี่ยวกับความต้องการด้านมนุษยธรรมและความเสี่ยงหากพวกเขาได้รับการปล่อยตัว ให้มีการพิจารณาทบทวนเป็นระยะ และให้ควบคุมตัวในระยะเวลายาวนานที่สุดเท่าที่จำเป็น รวมถึงริเริ่มการสอบสวนกรณีการเสียชีวิตของผู้ถูกคุมขังชาวอุยกูร์โดยทันที พร้อมเปิดเผยข้อมูลจำนวนผู้ที่ถูกคุมขังต่อสาธารณะ
- รับประกันว่า ผู้ขอลี้ภัย ผู้ลี้ภัย และผู้อพยพจะไม่ถูกเนรเทศ ส่งตัวกลับ หรือบังคับให้เดินทางกลับประเทศบ้านเกิด ที่ตนอาจเผชิญประหัตประหาร การทรมาน ความรุนแรง หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรงรูปแบบอื่นๆ โดยคำนึงถึงหลักการไม่ส่งกลับ (non-refoulement) ตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี และความคุ้มครองทางกฎหมายในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้อับชยสูญหาย พ.ศ. 2565
- ดำเนินการสอบสวนโดยเร่งด่วน รอบด้าน มีประสิทธิภาพ เป็นกลาง และเป็นอิสระ ต่อกรณีการปราบปรามข้ามชาติ รวมถึงการสังหาร การสูญหาย และการลักพาตัวนักกิจกรรมที่หลบหนีมาพึ่งพิงขอลี้ภัยที่ประเทศไทย โดยให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- ให้ยุติข้อตกลงอย่างเป็นทางการระหว่างรัฐบาล และมาตรการอื่นๆ อันเป็นการเอื้ออำนวยให้เกิดการปราบปรามข้ามชาติต่อการดำเนินงานโดยชอบธรรมด้านสิทธิมนุษยชน

สิทธิของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

- ให้รัฐสภาผ่านร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ ร่างพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียม อย่างเร่งด่วน เพื่อนำไปบังคับใช้ต่อไป พร้อมประกันว่ากฎหมายดังกล่าวรับประกันสิทธิในการมีครอบครัวและการสมรสโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

การลอบลั่นพันผิด

- รับประกันสิทธิในการเข้าถึงการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงความยุติธรรม แก่บุคคลทั้ง 85 คนที่ถูกยิงหรือเสียชีวิตขณะถูกจับกุมในเหตุการณ์ “ตากใบ” ในปี พ.ศ. 2547
- ให้การคุ้มครองผู้รอดชีวิตและครอบครัวที่ต้องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในคดีนี้
- ยุติการบังคับใช้กฎหมายการศึกษา กฎหมายรักษาความมั่นคงภายใน และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงแก้ไขกฎหมายดังกล่าว รวมถึงประกาศต่างๆ ที่ออกมาภายใต้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อรับประกันว่าการลิดรอนสิทธิในการมีเสรีภาพในกฎหมายเหล่านั้นสอดคล้องกับพันธกรณีตามสนธิสัญญา โดยคำนึงถึงความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 35 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิในการมีเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล